

De Buitenklas, een bijzonder natuur-onderwijsproject

Tekst: Laura Minderhoud, Irene Bremmers

“Elke dag kijk ik uit op de vijver. Ik kan me niet meer voorstellen hoe het daarvoor was. Het is lekker licht in de klas en het uitzicht op de vijver is voor de kinderen en mezelf altijd weer genieten. Bij het maken van de weektaak gaan er regelmatig leerlingen bij de vijver zitten werken. Vanuit mijn klaslokaal kan ik hen, net als de kinderen die binnen werken, goed volgen. Het feit dat ze buiten mogen werken is voor sommige kinderen net datgene wat ze nodig hebben om goed en geconcentreerd aan het werk te kunnen blijven”.

Rekenen in de praktijk: een boom opmeten.

Aan het woord is juf Linda, leerkracht van groep 7/8. Sinds de vijver is aangelegd in het najaar van 2009 maken de kinderen uit haar klas graag gebruik van de Buitenklas.

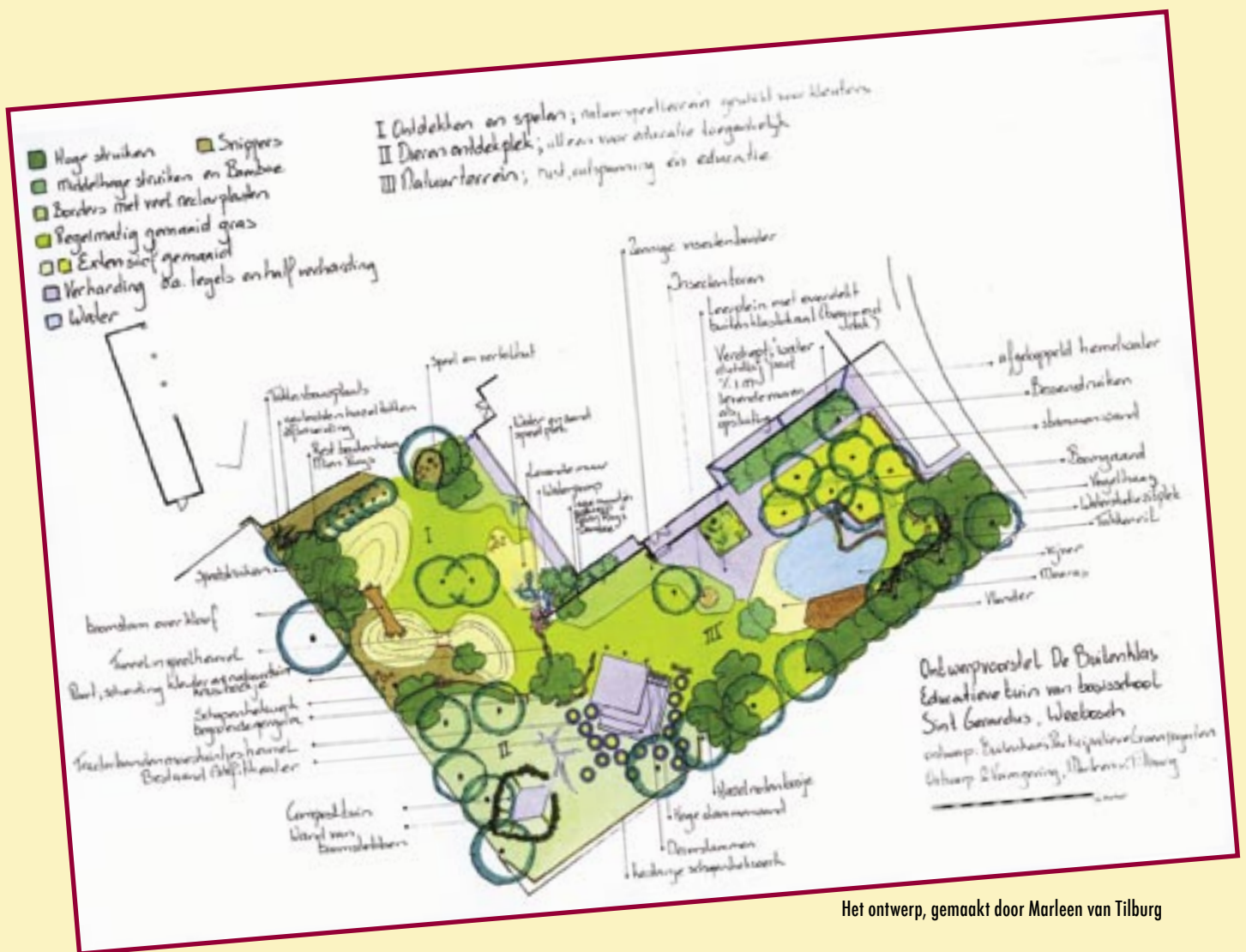
Op basisschool St Gerardus te Bergeijk-Weebosch wordt sinds 2008 aan een bijzonder natuur-onderwijsproject gewerkt: ‘de Buitenklas’. De school ligt aan de rand van het dorp op de Brabantse zandgronden tegen de grens met België. Rondom de school zijn een zandverstuiv-

ing, een natuurlijk stuk bos en een groen terrein met veel struiken en bomen te vinden. Op het groene deel van het terrein wordt, volgens een meerjarenplan, gewerkt aan de ontwikkeling van een natuurrijke speel-/leertuin: De Buitenklas.

Om een duidelijk tuin- en werkplan te krijgen heeft de school samenwerking gezocht met tuinontwerper Marleen van Tilburg. De kinderen van groep 7 en 8 hebben, onder leiding van Marleen, hun wensen en ideeën uitgewerkt in maquettes en tekeningen. Hiermee heeft Marleen een tuinontwerp gemaakt. De tekening is op de ‘Buitenklas inspiratiewand’ in de school gehangen en dient als leidraad bij de ontwikkeling van de tuin.

Buitenruimte actief gebruiken

Initiatiefnemer directeur Suzan Tuinstra: “Al vroeg in mijn werkzame leven merkte ik dat kinderen opknappen van even buiten zijn. Ik heb op een school gewerkt waar dichtbij een sloot was. Regelmatig ging ik, als onderbreking van het schoolse werk, even met mijn klas bij de sloot kijken. Elk kind kon daar op z’n eigen manier van genieten. Sommigen gingen even hardlopen, anderen zochten naar kikkervisjes of kikkers en weer anderen gingen alleen maar lekker zitten kijken. Na deze onderbreking kwam ik altijd terug met

Het ontwerp, gemaakt door Marleen van Tilburg

een positief gestemde groep. Terug in de klas waren de kinderen dan extra goed gemotiveerd om weer aan het (school)werk te gaan. Wat me opviel was dat ook de kinderen die anders moeite hadden met stil zitten of zich afwijkend gedroegen, daarna weer prima aan het werk gingen. Zij kregen beter de kans om te laten zien wat ze konden. De laatste jaren komen er steeds meer wetenschappelijke onderzoeksgegevens los die deze bevindingen bevestigen. De kinderen op deze school zijn echte buitenkinderen. Door de buitenruimte dagelijks actief te gebruiken binnen onze lessen, kunnen we de kinderen betrokken en geïnspireerd houden. Naast het maken en aanleggen van allerlei onderdelen in de tuin werken we ook buiten

aan onze zaakvakken. Zo is bij alle projecten aan rekvaardigheid gewerkt. Tellen, meten en oppervlakten berekenen. Ook op sociaal gebied is er volop samengewerkt en planmatig gewerkt. Ondertussen oefenen de kinderen spelenderwijs hun taalvaardigheid. De visie die hoort bij 'Meervoudige Intelligentie' helpt ons bij de keuze voor het onderwijsaanbod waarbij we met grote regelmaat de buitenruimte gebruiken".

Een poel voor 'Dicky'

Elk jaar worden er enkele deelprojecten van het ontwerp uitgevoerd door het team van de school samen met de kinderen. Zo hebben de kleuters, met de juffen Irene en Sanne, vorig voorjaar een vertelhut

van hazelaartakken gemaakt. In deze hut kunnen de leerkrachten lekker met de kinderen buiten zitten en toch groepsgewijs werken. Tijdens de speeltijden gebruiken de kinderen de hut ook. De hut maakt deel uit van een natuurlijke buitenruimte voor de kleuters met onder andere een klimboomstam met een kruiptunnel, heuveltjes en heerlijk gras om op te spelen en te liggen. Juf Irene: "Toen ik vorig jaar als nieuwe leerkracht op deze school kwam viel me meteen op dat de kinderen veel fantasiespel doen met materiaal uit de natuur. Ze koken bijvoorbeeld 'heksensoep' en verzinnen daar mooie verhalen bij. Voor een paar slakken werden echte tuintjes in het zand gemaakt met blaadjes en takjes 'waar de slakken

kunnen wonen'. De jongens gebruiken een stok als 'gitaar' bij hun optredens of gebruiken ze als 'paard' bij het riddertje spelen.

Ook zag ik dat de kinderen in hun spel allerlei rekenbegrippen tegenkomen zoals lang en kort, dik en dun, zwaar en licht, breed of smal. Je kunt hier als leerkracht op inspelen. Zo leren ze spelenderwijs wat ze nodig hebben om te leren rekenen. Het afgelopen jaar gaven de hoge citoscores (alleen A en B) bij de kleuters aan dat het rekenen goed op niveau is”.

Juf Ilse heeft met de kinderen van haar groep 3/4 een eigen poeltje gegraven. De rand is afgewerkt met door de kinderen zelf verzamelde natuurstenen.

Juf Ilse: “Eerst hebben we met elkaar besproken welke dieren we kunnen verwachten als we een klein waterpoeltje gingen maken. De kinderen kwamen al gauw met voorbeelden zoals een kikker en kikkervisjes, een salamander en de vele kleine beestjes die bij en in het water kunnen leven. Daarna hebben ze met de hele groep ontwerpen voor een poel gemaakt.

Er werd druk getekend en overlegd wat er allemaal nodig zou zijn. Vervolgens hebben de kinderen de omtrek van de poel gemeten en afgezet met takken. Op deze manier hebben we de zaakvakken en onderwijsdoelen als rekenen, biologie, taal maar ook sociale vaardigheden en samenwerking op een heel vanzelfsprekende manier aan bod laten komen.

Vervolgens zijn de kinderen gaan graven. In twee projectmiddagen was het poeltje klaar en kon het eerste water in de poel worden gegoten. Eén van de eerste emmertjes met water die uit de grote vijver werden gehaald, bleek een kikkervisje te bevatten. Onder enthousiast gejuich werd 'Dicky' als eerste bewoner in het nieuwe poeltje uitgezet”.

Ouders en dorpsgenoten

De St. Gerardusschool heeft een belangrijke maatschappelijke en sociale functie in het dorp. Het voortbestaan van deze kleine school (ongeveer 70 leerlingen) is dan ook van groot belang. Om tot een voor alle betrokkenen bruikbare en duurzame Buitenklas te komen heeft Suzan Tuinstra van het begin af aan actief samengewerkt met haar team, de kinderen, ouders, plaatselijke ondernemers en vele anderen.

De aanleg en ontwikkeling van de buitenklas wordt in nauwe samenwerking met betrokken ouders en buurtbewoners gedaan. Voor de grotere en meer technische

Van boven naar beneden: 'Meester, wat is dat 'voelen van de plek'? (foto: Marleen van Tilburg)

Elk kind kan op z'n eigen manier bezig zijn.

Bij het gezamenlijk aangelegde vijvertje.

Iedereen werkt mee!

projectonderdelen, zoals een overkapping om ‘droog’ te kunnen werken, steken de buurt- en dorpsgenoten enthousiast de handen uit de mouwen. Hierbij doet iedereen wat hij of zij kan en wordt veel materiaal in natura bijgedragen. In 2009 werd er in één dag machinaal een vijver gegraven, een beregeningsinstallatie met waterpomp aangelegd, een composthoek gevlochten en planten verplaatst. Schapenhekjes scheiden de kleutertuin af van de tuin voor de oudere groepen.

Voor het algemene onderhoud en bijvoorbeeld het jaarlijks snoeien van de fruitbomen hebben zich al enkele buurtbewoners gemeld. Via de oudste kinderen wordt er voor elke vakantieperiode geregeld dat er water wordt gegeven aan de moestuin en aan de bloemenweide.

Innovatief en duurzaam onderwijs

De St. Gerardusschool heeft subsidie van de Provincie Noord-Brabant gekregen om de vele dimensies van het project uit te werken. Tot 2012 heeft zij de tijd om te bouwen

aan een Buitenklas waar niet alleen de school maar ook de buurt- en dorpsgenoten, kinderopvang en na-schoolse opvang gebruik van kunnen maken. Daarnaast worden er regelmatig gasten rondgeleid, ondermeer uit het onderwijs, die graag kennismaken met dit innovatieve project. Het geheel ontwikkelt zich tot een vorm van duurzaam onderwijs waar de schoolse zaakvakken tot hun recht komen, het maatschappelijk belang wordt gediend en de natuurlijke omgeving van de school met zorg, kennis en aandacht in stand wordt gehouden.

Suzan Tuinstra werkt op deze manier stapsgewijs aan een natuurlijke en rijke leeromgeving van haar school, die het welzijn van kinderen en volwassenen op vele gebieden ondersteunt:

“Regelmatig contact met en het bezig zijn in de natuur heeft voor veel kinderen en volwassenen grote voordelen. Uit vele wetenschappelijke onderzoeken komen de bewijzen dat natuur goed is voor de fysieke,

emotionele, sociale en cognitieve ontwikkeling van kinderen. Daarnaast helpt het kinderen beter herstellen van stressvolle situaties. De buitenklas wordt ook al regelmatig door de teamleden gebruikt om met onze zorgleerlingen te werken. Zij voeren bijvoorbeeld gesprekken buiten of oefenen op een speelse manier met materialen om begrippen als groot en klein, stevig en slap te oefenen. We merken dat de kinderen hier helemaal van opknappen. Hun extra oefenmoment is niet alleen nuttig maar ze vinden het ook erg leuk. Een bijkomend voordeel is dat we hierdoor ook kinderen uit nabij gelegen dorpen aantrekken waardoor ons leerlingenaantal weer wat stijgt. We zijn al heel goed op weg om mijn oorspronkelijke droom echt werkelijkheid te laten worden”.

RK Basisschool St. Gerardus

Directeur: Mw. S. Tuinstra

Witrijtseweg 9a

5571 XJ Bergeijk

Tel. 0497- 541281

Aantal leerlingen: 70

Laura Minderhoud, Groen Pedagogisch Adviescentrum, werkt sinds 2008 als ontwikkelaar en procesbegeleider mee aan het project de Buitenklas.

Irene Bremmers is groepsleerkracht van de kleutergroep op de St. Gerardus.

Marleen van Tilburg ontwerpt tuinen en houdt zich binnen ‘Buitenruimte voor contact’ bezig met het ontwikkelen van tuinen als ontmoetingsplek voor volwassenen en kinderen; ondermeer groene schoolpleinen.